

АҚ "KASE КЛИРИНГ ОРТАЛЫҒЫ"

"KASE клиринг орталығы" АҚ
Директорлар кеңесінің
шешімімен

(отырыстың 2024 жылғы 31
шілдедегі № 15 хаттамасы)

бекітілген

2024 жылғы 15-қыркүйектен бастап
қолданысқа енгізілді

Күйзеліс бойынша қамтамасыз етудің
мөлшерін анықтау

ӘДІСТЕМЕСІ

Осы Әдістеме тәуекелдерді азайту мақсатында қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру қағидаларына (бұдан әрі – клирингтік қағидалар), "KASE клиринг орталығы" АҚ – ның (бұдан әрі - клиринг орталығы) басқа да ішкі құжаттарына сәйкес әзірленді және қордағы және қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша нетто-міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз етудің жеке мөлшерін айқындау тәртібін айқындайды клирингтік қатысушы стресспен қамтамасыз ету ретінде енгізетін валюта нарықтарында.

1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1. Осы Әдістемеді клиринг қағидаларында және клиринг орталықтың өзге де ішкі құжаттарында айқындалған ұғымдар, сондай-ақ:
 - 1) **бірыңғай лимит** - өтінімдер беру және "ішінара қамтамасыз етумен" мәмілелер жасасу үшін қажетті қор және валюта нарықтарының клирингтік қатысушысының сауда-клирингтік шотында қамтамасыз етудің жеткіліктілігін өлшейтін теңгемен көрсетілген шама;
 - 2) **күйзеліс бойынша қамтамасыз ету** - кредиттік және нарықтық тәуекелдерді, сондай-ақ қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша жүйелік тәуекелді жабу мақсатында 2) күйзеліс бойынша тәуекел-параметрлерді қолдана отырып, клиринг орталығы айқындаған қор және валюта нарықтарында клирингтік қатысушыны жеке қамтамасыз ету;
 - 3) **жауапты бөлімше** - клиринг орталығының нарықтық тәуекелдер бөлімі;
 - 4) **жүйелік тәуекел** - өтімділік тәуекелін, кредиттік және нарықтық тәуекелдерді, сыртқы сипаттағы факторларды іске асыру нәтижесінде бір немесе бірнеше клирингтік қатысушылардың дәрменсіздігі, оның ішінде клирингтік қатысушылардың ірі позициялары бойынша қалыптасқан қамтамасыз етудің жеткіліксіздігіне әкеп соққан макроэкономикалық ахуалдың нашарлауы салдарынан шығындардың туындау тәуекелін қамтитын жиынтық тәуекел ретінде қалыптастырылатын тәуекел;
 - 5) **Комитет** – міндеті қаржы нарықтарындағы тәуекелдерді, клирингтік қатысушылардың, эмитенттер мен инвесторлардың қызметін талдау, мониторингтеу, анықтау және басқару, сондай-ақ клиринг орталығының басқармасына (бұдан әрі-Басқарма) ұсынымдар дайындау болып табылатын клиринг орталығының басқармасы жанындағы тұрақты жұмыс істейтін алқалы орган болып табылатын нарықтық тәуекелдер жөніндегі Комитет;
 - 6) **ИМБФ** - эмитенті Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі немесе Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып табылатын, ұлттық валютадан номинацияланған Қазақстан Республикасының индекстелмеген мемлекеттік бағалы қағаздары;
 - 7) **тәуекел стресске арналған параметрлер** - клиринг орталығы осы Әдістемеді айқындалған тәртіппен есептеген Қор және валюта нарықтарының қаржы құралдары бойынша күйзеліске ұшыраған шоғырлану және бастапқы маржа ставкасы.
2. Клирингтік қатысушыны күйзеліс бойынша қамтамасыз ету мөлшерін айқындауды жауапты бөлімше осы Әдістемеді айқындалған тәртіппен апта сайынғы негізде жүзеге асырады.
3. Жауапты бөлімше өзге бөлімшелерден күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді есептеу үшін қажетті ақпаратты сұратуға құқылы, ол сұрау салуда көрсетілген мерзімдерде беріледі.
4. Осы Әдістеменің қолданылуы клиринг орталығының ішкі құжатына – клирингтік қатысушылар туралы Ережеге сәйкес "толық қамтылған" санаты берілген клирингтік қатысушыға қатысты қабылданбайды (клирингтік қатысушыға осы міндеттемелер туындайтын қаржы құралдарында есеп айырысудың әрбір күніне оның міндеттемелерін толық қамтамасыз ету жөніндегі талап қолданылады).

2 тарау. КҮЙЗЕЛІС БОЙЫНША ТӘУЕКЕЛ ПАРАМЕТРЛЕРІН ЕСЕПТЕУ

5. Қаржы құралдарының тәуекел-параметрлерін есептеу клиринг орталығының ішкі құжатында – қаржы құралдарының тәуекел - параметрлерін айқындау әдістемесінде (бұдан әрі – тәуекел-параметрлерді айқындау әдістемесі) айқындалған тәртіппен, осы Әдістемеге сәйкес күйзеліс жағдайында тәуекел-параметрлерді есептеу тәртібінің ерекшеліктерін ескере отырып жүзеге асырылады.
6. Күйзеліс бойынша қамтамасыз етудің мөлшерін анықтау үшін жауапты бөлімше тоқсан сайын комитет белгілейтін стресспен тәуекел-параметрлерді есептеуді жүзеге асырады.
7. Осы Әдістемеге сәйкес топтар мен олардың кіші топтары бойынша қалыптастырылған қаржы құралдары бойынша күйзеліс кезінде шоғырлану және бастапқы маржа мөлшерлемесі мына формула бойынша есептеледі:

$$MR_{\text{күйзеліс}} = \min(\max(\text{ceiling}(MR * (1 - \text{Conct } W) + \Delta P_{\text{max}} * \text{Conct } W); MR); 100\%),$$

$$\text{ConcR}_{\text{күйзеліс}} = \min(\max(\text{ceiling}(\text{ConcR} * (1 - \text{Conct } W) + \Delta P_{\text{max}} * \text{Conct } W); \text{ConcR}); 100\%),$$

болса:

- $MR_{\text{күйзеліс}}$ – бағалы қағаз немесе шетел валютасы бойынша бастапқы маржа мөлшерлемесі;
- $\text{ConcR}_{\text{күйзеліс}}$ – бағалы қағаз бойынша немесе шетел валютасы бойынша күйзеліс кезінде шоғырлану мөлшерлемесі;
- $\text{Conct } W$ – 10 (он) жылдық ретроспективті кезеңдегі стресстік бақылаулардан салмақтың 25% - на тең тұрақты шама;
- ΔP_{max} – осы Әдістеменің 8-16 - тармақтарында көзделген қаржы құралдарын топтар мен кіші топтар бойынша бөлу тәртібін ескере отырып есептелген ретроспективті кезең үшін қаржы құралдары (шетел валюталары үшін валюталық жұптар бағамдары) құнының ең жоғары ауытқуы;
- MR – бастапқы маржаның қолданыстағы мөлшерлемесі;
- ConcR – қолданыстағы концентрация мөлшерлемесі;
- \min – сандық қатардың минималды мәнін есептейтін функция;
- \max – сандық қатардың максималды мәнін есептейтін функция;
- ceiling – бүтін мәнге дейін дөңгелектеу функциясы.

8. Ретроспективті кезеңдегі қаржы құралы құнының (шетел валюталары үшін валюталық жұптар бағамдарының) ең жоғары ауытқуын есептеу үшін қаржы құралдары мынадай топтарға қалыптастырылады:
 - 1) борыштық бағалы қағаздар;
 - 2) борыштық бағалы қағаздарды (бұдан әрі – өзге қаржылық құжаттар) қоспағанда, өзге де қаржы құралдары;
 - 3) шетел валюталары (еуро, АҚШ доллары, Қытай юаны, Ресей рублі).
9. Осы Әдістеменің 8-тармағында көрсетілген қаржы құралдары топтарының әрқайсысында қаржы құралдары бойынша:
 - 1) теңгемен көрсетілген бағалы қағаздардың есептік бағаларын және/немесе нарықтық бағаларын және/немесе индикативтік бағаларын, сондай-ақ онжылдық кезеңдегі валюталық жұптар бағамдарын (Т – 3650), жинақталған купондық кірісті ескере отырып – "борыштық бағалы қағаздар" тобы бойынша, "жинақталған купондық кірісті" есепке алмағанда - "борыштық бағалы қағаздар" тобы бойынша іріктеу қалыптастырылады "өзге қаржы құралдары"тобына;
 - 2) бағалардың (бағалы қағаздар үшін) және валюталық жұптар бағамдарының (шетел валюталары үшін) екі күндік ауытқуларының мәндерін есептеу жүзеге асырылады.

10. Осы тармақта белгіленген мерзімділік диапазондары (өтеуге дейінгі мерзімдер) бөлінісінде "борыштық бағалы қағаздар" тобы бойынша қаржы құралдары мынадай параметрлер бойынша кіші топтарға топтастырылады:

- 1) купондық мөлшерлемені индекстеу әдісі бойынша;
- 2) индекстеу мүмкіндігі бойынша;
- 3) ресми тізім секторы бойынша;
- 4) купондық мөлшерлеменің түрі бойынша;
- 5) сыйақы төлеу бойынша;
- 6) шығару валютасы немесе баға белгілеу валютасы бойынша;
- 7) Standard & Poor's немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингтік агенттігі берген борыштық бағалы қағаз эмитентінің кредиттік рейтингі бойынша (бұдан әрі – кредиттік рейтинг).

Келесі жеделдік диапазондары қолданылады:

- өтеуге дейін 0-ден 360 күнге дейін;
- өтеуге дейін 361-ден 1 080 күнге дейін;
- өтеуге дейін 1 081-ден 2 160 күнге дейін;
- өтеуге дейін 2 160 күннен немесе одан да көп.

11. Осы Әдістеменің 10-тармағында көрсетілген "борыштық бағалы қағаздар" тобының қаржы құралдарының әрбір кіші тобының ішінде:

- 1) бағаның екі күндік ауытқуының максималды мәнін таңдау;
- 2) борыштық бағалы қағаздардың әрбір кіші тобы бағасының жеделдік диапазондары мен кредиттік рейтингтер бөлінісінде ең жоғары екі күндік ауытқу мәндерін саралау.

Егер осы Әдістеменің 11-тармағының 2) тармақшасында көрсетілген саралау нәтижелері бойынша неғұрлым төмен кредиттік рейтингі бар жеделдіктің белгілі бір диапазоны бағасының ең жоғары ауытқу мәні неғұрлым жоғары кредиттік рейтингі бар мәннен аз болған жағдайда, онда мұндай мән неғұрлым жоғары рейтингі бар бағаның ең жоғары ауытқуына тең мән беріледі.

12. Осы Әдістеменің 10-тармағында көрсетілген "борыштық бағалы қағаздар" тобының қаржы құралдарының кіші топтарының ішінде осы Әдістеменің 11-тармағында көрсетілген саралау нәтижелері бойынша алынған бағаның ең жоғары ауытқуының мәнін ескере отырып, борыштық бағалы қағаздарды қоспағанда, әрбір кіші топтың бағасының ең жоғары ауытқуының мәндерімен ИМБҚ бойынша бағаның ең жоғары ауытқуының мәндерін қосу жолымен ΔP_{max} айқындалады ұлттық валютадан өзгеше валютада номинацияланған не Қазақстан Республикасының кредиттік рейтингінен жоғары кредиттік рейтингі бар қағаздар.тан..

Купонды индекстеу TONIA, ΔP_{max} индикаторын ескере отырып жүзеге асырылатын борыштық бағалы қағаздар үшін Δt әуекел параметрлерін анықтау әдістемесіне сәйкес айқындалған TONIA индикаторының құбылмалылық мәнін мерзімділік диапазондары бөлінісінде ИМБҚ бойынша бағаның ең жоғары ауытқу мәнімен қосу жолымен айқындалады.

13. "Өзге қаржы құралдары" тобына жататын KASE Global қаржы құралдары мынадай параметрлер бойынша кіші топтарға топтастырылады:

- 1) баға белгілеу валютасы бойынша;
- 2) MSCI және S&P Dow Jones Jices әзірлеген компания қызметінің негізгі бағыттарына сәйкес.

14. Қаржы құралдары: базалық активі "өзге қаржы құралдары" тобына жататын криптовалюталар болып табылатын ETF, депозитарлық қолхаттар, акциялар, пайлар, ETF мынадай параметрлер бойынша кіші топтарға топтастырылады:

- 1) баға белгілеу валютасы бойынша;
 - 2) түрі бойынша: қарапайым немесе артықшылықты (акциялар жағдайында);
 - 3) биржаның ресми тізіміне сәйкес Биржа алаңы бойынша;
 - 4) биржаның ресми тізіміне сәйкес Биржа алаңдарының санаты бойынша жүзеге асырылады.
15. Осы Әдістеменің 13 және 14-тармақтарында көрсетілген "өзге де қаржы құралдары" тобының қаржы құралдарының кіші топтарының ішінде бағаның екі күндік ауытқуының ең жоғары мәніне тең ΔP_{max} анықталады.
16. "Шетел валюталары" тобының қаржы құралдары бойынша әрбір шетел валютасы (еуро, АҚШ доллары, Қытай юаны, Ресей рублі) бөлінісінде валюталық жұптар бағамдарының екі күндік ауытқуының ең жоғары мәніне тең ΔP_{max} анықталады.

3-тарау. КҮЙЗЕЛІС БОЙЫНША ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ МӨЛШЕРІН АНЫҚТАУ

17. Жауапты бөлімше апта сайын аптаның бірінші жұмыс күніне нарықтың жекелеген қатысушыларының да, оның үлестес тұлғалары топтарының да клирингілік қатысушыларының ашық позицияларына мониторинг жүргізеді.
18. Жауапты бөлімше апта сайын аптаның бірінші жұмыс күніне клирингілік қатысушының сауда-клирингілік шоттары бойынша бірыңғай лимитті күйзеліске тәуекел параметрлерін (күйзеліс бойынша MR және күйзеліс бойынша ConsR) қабылдауды ескере отырып есептейді.
- Бірыңғай лимитті есептеу нәтижелері бойынша margin-call мөлшеріне тең күйзеліс бойынша қамтамасыз ету мөлшері қалыптастырылады.
- Егер күйзеліс жағдайында тәуекел параметрлерін қолдану нәтижелері бойынша оның сауда-клирингілік шоты бойынша бірыңғай лимит теріс болса, клирингілік қатысушыда margin - call пайда болады.
19. Аптаның бірінші жұмыс күні таңғы сағат 10:00-дегі жағдай бойынша клирингілік қатысушының сауда-клирингілік шоты бойынша оны клирингілік қатысушы аптаның келесі бірінші жұмыс күні таңғы сағат 14:00-ге дейін жеткізу үшін күйзеліс бойынша қамтамасыз ету мөлшері айқындалады.
20. Клирингілік қатысушы күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді ұсынған күні клиринг орталығының күйзеліс бойынша қамтамасыз етудің мөлшерін ескере отырып, қаржы құралдарымен жасалатын мәмілелер бойынша бірыңғай лимиттің төмендетілмейтін мәніне шектеу қояды.
21. Күйзеліс бойынша қамтамасыз ету мөлшері күйзеліс бойынша қамтамасыз ету туралы есепте көрсетіледі және күйзеліс бойынша қамтамасыз ету мөлшері анықталған аптаның бірінші жұмыс күні таңғы 11:00-ге дейін клирингтік қатысушыға жіберіледі.
22. Клирингілік қатысушының күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді енгізуі клирингті қағидаларда айқындалған тәртіппен және мерзімдерде жүзеге асырылады.
23. Клирингілік қатысушы осы Әдістеменің 19-тармағында белгіленген мерзімде күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді жеткізбеген жағдайда, клиринг орталығы осындай клирингілік қатысушыға қатысты мынадай шаралардың бірін қолданады:
- 1) клирингілік қатысушы клирингілік қағидалардың 37-бабы 1-тармағының 2) тармақшасына сәйкес дәрменсіз деп танылады;
 - 2) клирингілік қатысушының санатын "толық қамтылған" санатқа өзгерту.
24. Осы Әдістеменің 23-тармағында көрсетілген клирингілік қатысушыға қатысты қабылданатын шаралар және олардың қолданылу мерзімдері бойынша ұсыныстарды жауапты бөлімше Комитетке енгізеді және Комитет қарау нәтижелері бойынша айқындайды.
25. Күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді босату клирингілік қатысушының ашық позицияларының апта сайынғы мониторингі және егер бірыңғай лимиттің мәні теріс болмаған жағдайда, күйзеліс бойынша тәуекел-параметрлерді қабылдауды ескере отырып, оның сауда-клирингілік шоттары бойынша бірыңғай лимитті есептеу нәтижелері бойынша жүзеге асырылады.
26. Клиринг орталығының күйзеліс бойынша қамтамасыз етуді пайдалануы жауапты бөлімшенің ұсынысын қарау нәтижелері бойынша берілген комитеттің ұсынымы бойынша Басқарманың шешімі

негізінде жүзеге асырылады.

4-тарау. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

27. Осы әдістемені орындау және оған өзгерістер және/немесе толықтырулар енгізу үшін жауапкершілік жауапты бөлімшеге жүктеледі.
28. Осы Әдістеме қажеттілігіне қарай, бірақ осы Әдістеме бекітілген күннен бастап есептелетін үш жылда кемінде бір рет өзектендіруге жатады.

Басқарма Төрағасы

Н. Хорошевская